

doops gezind plus

Visioen

-
- 2** om te beginnen
- 3** vanuit de stilte
- 4-6** overdenking
'Uw ouden zullen dromen dromen...'
- 7** open ruimte
Heilige grond
- 8** zegenrijk

VOORAF

Machteld Stam

Bij uitzondering gaven mijn ouders mij een cadeautje met kerst. En anders dan je zou verwachten van een tienjarige, was ik als een kind zo blij met het *Liedboek voor de Kerken*. Een eigen exemplaar waaruit ik kon zingen, waar ik maar wilde. En dat deed ik naar hartelust. Niet alleen in de kerk maar ook thuis op mijn kamer, met mijn barbies als toehoorders. Als kind van die Liedboekgeneratie kende ik al een aardig repertoire. Van 'De aarde is vervuld' (gezang 223) tot 'Eens als de bazuinen klinken' (gezang 300). Ik genoot ervan. Zonder de betekenis van de teksten precies te doorgronden, hadden die liederen over perspectief op een hoopvolle toekomst voor mij al een bepaalde zeggingskracht.

Een paar jaar geleden kwam het *Liedboek, zingen en bidden in huis en kerk* uit. Ditmaal schafte ik zelf een exemplaar aan. Zo eigen als het vorige voelt dit Liedboek voor mij niet, ook al staan er prachtige liederen in. Veel liederen zijn mij onbekend. Daarom ben ik als een kind zo blij met de cd 'Met hart en ziel' waarop door theologen liederen uit dit Liedboek ten gehore worden gebracht. De cd nodigt uit tot meezingen. En dat doe ik naar hartelust, het liefst als ik alleen in de auto zit. In plaats van naar het wereldnieuws op de radio over dreiging en rampspoed te luisteren, jubel ik liever mee over het visioen van de steppe die zal bloeien. Waarna ik op de plaats van bestemming opgewekt de wereld in stap!

CD

met hart en ziel II

Een cd met liederen voor Advent en Kerst van het Vocaal Theologen Ensemble, waarin ook doopsgezinde theologen meezingen, en de Buitenschoolse Koorschool Utrecht. Het geheel staat onder leiding van Hanna Rijken. U kunt de liederen allemaal terugvinden in het *Nieuwe Liedboek*. Daarmee is de cd ook een hulp bij het ontdekken van nieuwe, soms wat

minder bekende kerstliederen. Luister bijvoorbeeld eens naar Lied 504: 'Een engel heeft de toon gezet'. Het is een onbekend lied, maar zeker de moeite waard om te horen en te leren meezingen.

De liederen zijn zowel voor kinderen als voor volwassenen geschreven en die afwisseling vindt u terug op de cd.

De hoop die eruit spreekt is universeel en voor alle leeftijden. Het is de niet-aflatende verwachting van andere en betere tijden, gegrond in visioenen van recht en vrede voor deze wereld. Al zingend en luisterend houden we samen die hoop levend!

Met hart en ziel II is verkrijgbaar bij de boekhandel en online te bestellen via www.liedboek.nl, € 19,95

COLOFON

Doopsgezind Plus is een liturgische, pastorale uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit.

Doopsgezind Plus verschijnt zes keer per jaar, als bijlage bij het magazine *Doopsgezind NL*.

Redactie Ruud Mulder, Machteld Stam, Johan Tempelaar en Machteld van Woerden

Ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeloor, Haarlem

Fotografie Ramon Philippo

Druk GBU Media

Oplage 7.000

Papier G-Print Proost & Brandt, FSC-gecertificeerd

Contact redactie

Singel 454 | 1017 AW Amsterdam
T 020 623 09 14 | dn@doopsgezind.nl | www.doopsgezind.nl

© ADS 2017

visioen van vrede

*Jeruzalem,
weet je nog hoe intens oranje
de hemel was,
die vrijdagavond in 1989?*

*Ik stap zo terug in de tijd en loop
weer door de straten van je
oude stad.*

*Het is vrijdagavond en wonderlijk
stil op de plek waar ik ben.*

*Enkele mannen, het hoofd bedekt,
benen – haastig – naar de
synagoge.*

*Plotseling hoor ik van binnen
ouderwetse woorden:*

*'Daar juicht een toon, daar klinkt
een stem, die galmt door gans
Jeruzalem.'*

*Ik ben weer het kleine kind dat van
vrede hoort zingen en blij wordt.*

Zo mooi.

Ik voel hoe ik volstroom van verrukking.

*Dit is het dus: de stad zoals zij bedoeld is,
waarin mensen in vrede met elkaar
samenleven, elkaar het licht in de ogen
gunnen.*

Jeruzalem, stad van vrede.

*Dit is natuurlijk volstrekt raar, besef ik
tegelijktijd.*

*Hoe kan ik voelen wat ik voel? Vrede,
nota bene.*

*De hele dag verhalen gehoord over
schromelijk onrecht, schrijnend onbegrip.*

*Mensen en groepen die elkaar
misverstaan.*

*Pijn, trauma, aan beide kanten.
Fixatie op het eigen gelijk.*

Verharding. Machtsongelijkheid.

*Wanhoop over de situatie die zo
muurvast zit.*

*En toch, ik blijf erbij: de vrede die ik
voel is waar.*

*Het oude lied, mogelijk uit de tijd,
heeft zijn betekenis niet verloren.*

Argeloos als de duiven wil ik blijven,

*nee, niet naïef, arglistig ook, als de
slangen.*

*Met de voeten op de grond, in de
weerbarstige realiteit.*

Ik weet het en heb gezien

dat 'het er – ondanks alles – in zit'.

*Dat wil ik me steeds opnieuw
herinneren. +*

‘Uw ouden zullen dromen dromen...’

Dromen oude mensen nog wel? En waarvan dan? Wat is hun toekomstperspectief? Voor wie zouden zij willen dromen over de toekomst?

Het veelkleurige woord ‘droom’ heeft verwantschap met woorden als visioen of gezicht, perspectief of belofte. De vraag naar de toekomst houdt velen bezig, niet alleen voor henzelf, maar ook voor de komende generaties. Deze tijd van het jaar is vol van gedachten over eindigheid en daardoor ook weer over toekomstperspectief – bijna in één adem genoemd. We vieren de laatste zondag van het kerkelijk jaar, waarop in veel gemeenten de gestorvenen herdacht worden. De week erna vieren we eerste Advent, omdat we steeds weer hopen op een vreugdevol nieuw begin. Juist omdat we niet alleen maar kunnen terugkijken maar ook vooruit willen denken, spreken we graag in de beeldtaal van het verlangen: visioenen, dromen, het zien van perspectief.

Er is een visioen van de profeet Joël,¹ waarin hij ‘een dag in de toekomst’ beschrijft. Gods Geest zal

dan neerdalen op mensen, en dat betekent veel voor jong en oud. Lucas heeft dit visioen in het boek Handelingen² hergebruikt en verbonden met de gebeurtenissen op Pinkstermorgen, al veranderde hij de volgorde uit de oorspronkelijke tekst. ‘Uw ouden zullen dromen dromen; uw jongeren zullen visioenen zien’, luidt de tekst van Joël. Het zijn dromen en visioenen van een andere, betere wereld, een wereld waarin mensen elkaar verstaan en respecteren. Daarmee zijn het ook visioenen van stukjes van Gods koninkrijk op deze aarde. Zo raken we aan de hoop van Advent: het visioen van ‘vrede op aarde’ middenin een gewelddadige wereld, was en is als een houvast, een oriëntatiepunt dat ons inspireert om op die moeilijke vredesweg voort te blijven gaan.

Om dat vol te houden hebben we steeds weer dromers nodig die ons een vergezicht van vrede laten zien. Dromers als Martin Luther King, die

er een beroemde toespraak tijdens de Mars voor de Vrijheid aan wijdde: *I Have A Dream!* Dromen lijken, net als visioenen, bij voorbaat al onhaalbaar en niet uitvoerbaar. Een dromer is geen realist en iemand die visioenen ziet nemen we meestal niet al te serieus. Toch is de droom van Martin Luther King voor een groot deel gerealiseerd, juist ook omdat hij er hardnekkig in bleef geloven en zo velen bemoedigde om geweldloos voort te gaan op de weg naar meer gelijkheid en respect.

Ook in de bijbel wordt heel veel gedroomd en ‘gezien’. De grote dromer was Jozef uit het boek Genesis.³ Dromen kostten hem zijn relatie met zijn broers – ze maakten hem tot vreemdeling in Egypte – en zij werden bepalend voor zijn bestaan en de toekomst van zijn volk. Het had aan alle kanten heel veel gekost: het verdriet van zijn vader Jakob, het bedrog van de broers richting hun vader, het steeds terugkerende schuldgevoel en

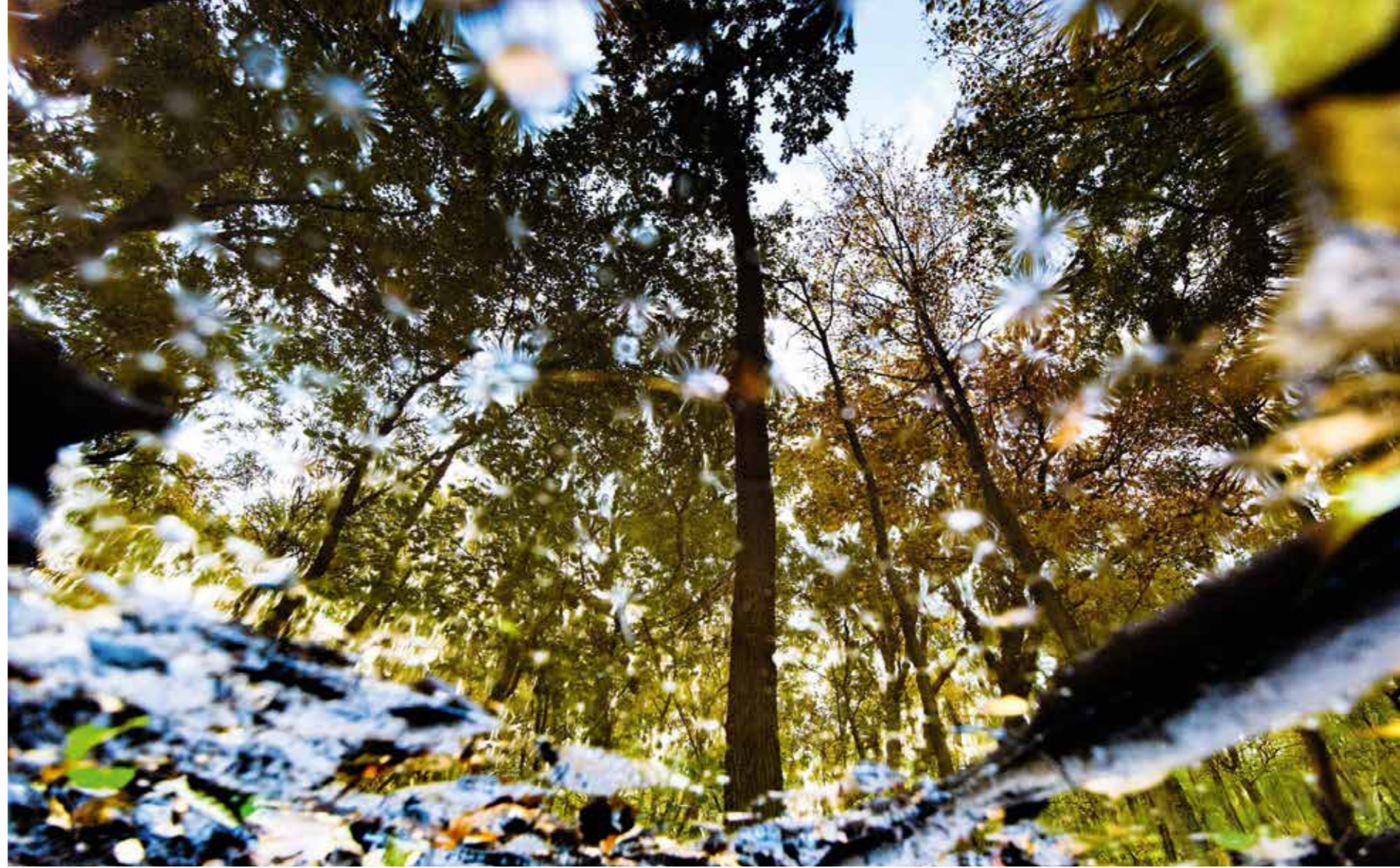
het zijn dromen en visioenen van een andere, betere wereld

de levenslange verbanning van Jozef zelf. De verzoening tussen de broers en het weerzien met de oude vader waren misschien niet zó gedroomd, en toch was dat de grote troost voor het hele gezin.

De profeet Jesaja⁴ ‘voorzag’ de komst van een gezalfde, de messias, en wat dat met de wereld zou doen. De wolf zou bij het schaap liggen en de panter bij het bokje. Een groot visioen van een leven in vrede op deze aarde.

Zo zal het nooit zijn, denken we meteen. Misschien niet zó, maar wel op andere manieren, want samen kunnen we veel meer voor elkaar krijgen dan we op het eerste gezicht voor mogelijk houden. Wie had ooit kunnen denken dat

foto Ramon Philippo

‘de muur’ zou vallen in 1989? Niemand immers? Ook de Duitse theologe Dorothee Sölle niet, die in 1986 een klein boekje schreef met een pakkende titel, geciteerd uit het bijbelboek Spreuken: ‘Waar het visioen ontbreekt verwildert het volk’.⁶

De geschiedenis van haar eigen volk, de herinnering aan de gebeurtenissen van 1933-1945, en haar zorg om een toekomst die met wapens leek – en lijkt – te worden ‘veiliggesteld’, maakten het voor haar noodzakelijk dit boekje te schrijven. Aan het slot ervan beschrijft ze wat er nodig is om vrede dichterbij te brengen: ‘...dat we onze eigen angst ontwapenen. De angsten die ons gedrag ten opzichte van andere volken in het oosten en in het zuiden bepalen, hebben allang een demonisch karakter gekregen. Ze beheersen ons. Het is de angst voor sociale achteruitgang, discriminatie, werkloosheid (...)’. Haar antwoord hierop is een heel persoonlijke manier van kijken naar de wereld om haar heen, namelijk vanuit het perspectief van de slachtoffers van een situatie. Vervolgens een levend gesprek met de traditie, vooral met de bijbel, en daarvan leren. En tenslotte de bemoediging van voorbeelden door anderen, die het aandurven om tegen de stroom in te gaan. Omdat zij een droom hebben. Dat was het jaar 1986.

Nu, in 2017, blijken de woorden van Sölle verbazend actueel. Kunnen wij onze eigen angsten herkennen en durven we ons eruit los te maken? Kunnen we opnieuw gaan dromen over een andere, wellicht eenvoudiger, manier van leven? En waar beginnen we dan? Jongeren zien visioenen, zeker, en ze proberen daar op soms verrassende en eigentijdse manier vorm aan te geven. En de ouden? Dromen zij nog? Wat hebben zij hun kinderen en kleinkinderen gegeven aan waardering, aan hoop, aan bemoediging om hun eigen weg te gaan? Kun je als oudere terugkijken en zien

wat er met je dromen gebeurd is, zoals Jozef dat op zijn oude dag samen met zijn broers heeft gedaan? Wellicht kan die terugblik ook hoop voor de toekomst geven. Misschien is het niet meer jouw toekomst, maar wanneer je dromen blijft dromen, met en voor je medemensen, dan houd je de wanhoop op afstand en blijft je ziel intact. +

Deze wereld omgekeerd

Lied 1001

*1 De wijze woorden en het groot vertoon,
de goede sier van goede werken,
de ijdelheden op hun pauwentroon,
de luchtkastelen van de sterken:
al wat hoog staat aangeschreven
zal Gods woord niet overleven;
hij wiens kracht in onze zwakheid woont
beschaamt de ogen van de sterken.*

*2 Zijn woord wil deze wereld omgekeerd:
dat lachen zullen zij die wenen,
dat wonen zal wie hier geen woonplaats heeft,
dat dorst en honger zijn verdreven
– de onvruchtbare zal vruchtbaar zijn,
die geen vader was, zal vader zijn;
mensen zullen andere mensen zijn,
de bierkaai wordt een stad van vrede.*

*3 Wie denken durft dat deze droom het houdt,
een vlam die kwijnt maar niet zal doven,
wie zich aan deze dwaasheid toevertrouwt,
al komt de onderste steen boven:
die zal kreunen onder zorgen,
die zal vechten in 't verborgen,
die zal waken tot de morgen dauwt
– hij zal zijn ogen niet geloven.*

Huub Oosterhuis

1 Joël 3, 1

2 Hand. 2, 17

3 Gen. 37 - 50

4 Jes. 11, 6 - 9

5 Spr. 29, 18

6 Dorothee Sölle,

Waar het visioen ontbreekt
verwilt het volk,

Ten Have, Baarn, 1987

7 ibid. pag 113

foto Els du Rieu

Heilige grond

‘Destijds was er de angst: ik ben toch niet gek? Ik was er niet honderd procent blij mee. Wat ik hoorde vond ik griezelig, in ieder geval niet iets dat ik zelf zou hebben gekozen.’

Aldus mijn tante Georgine Boiten-du Rieu (1930). In grote lijnen kende ik haar levensloop van jonge theoloog tot oude pastor. Ik was vertrouwd met Oudezijds 100, de leefgemeenschap in Amsterdam die zij en haar man ds. Rolf Boiten in 1955 mede hadden gevormd. Maar dat zij ooit een visioen, in de vorm van een stem hoorde, was nieuw voor mij. Wat hoorde zij dan? Waar, hoe en wanneer kwam die stem tot haar? Had het haar levenskeuzes beïnvloed? Ontvouwde de betekenis zich geleidelijk aan?

Op een ochtend in september word ik ontvangen in haar knusse woning op het terrein van Maria ter Claesze, de buitenplaats van Oudezijds 100 in Waskemeer, Friesland, waar de Boitens sinds 2000 wonen. Wij raken aan de praat over vormen waarin mensen een bijzondere opdracht ontvangen en hoezeer dit hen behoedzaam kan maken. ‘Ik logeerde bij vrienden van

mijn ouders. Het was er altijd gezellig. Ik was twaalf en was daar samen met Marthe, hun dochter, een weduwe en haar vier zonen. De jongens waren vreselijk aan het klieren en Marthe en ik ontsnapten naar de heide. Opeens hoorde ik een stem: ‘De aarde waarop je staat is heilige grond’. Als uit het niets! Marthe liep door. Als zij iets gehoord had zou ze het wel gezegd hebben, dacht ik. Wij spraken er niet over met elkaar.’

‘Wij gingen ieder onze eigen weg. Ik interpreteerde de stem als zendingsopdracht. Ter voorbereiding op een studie theologie ging ik naar het gymnasium. Mijn ouders gaven de voorkeur aan een praktischere scholing zoals de hbs, maar steunden mij in mijn keuze. Mijn moeders familie was doopsgezind. De Du Rieu’s waren van alles en nog wat. Ik ging studeren in Leiden en na mijn kandidaats een jaar lang in Straatsburg. Tijdens mijn studietijd ontmoette ik Rolf

Boiten. Wij verloofden ons al vóór mijn vertrek naar Straatsburg. Ik voelde mij thuis bij de Franse doopsgezinden. Hun wijze van geloven raakte mij. Dat jaar vormde mijn inzicht in de betekenis van de diepe verbondenheid van een communautaire gemeenschap met het leven, zoals wij dit in 1964 vormgaven in Spe Gaudentes, de dragende mensen achter Oudezijds 100.’

‘Ruim vijftien jaar later, toen ik al twee kinderen had, kwam Marthe bij ons op bezoek in Amsterdam. Ze wilde praten, en vooral weten of ik tijdens die bewuste wandeling op de heide óók een stem had gehoord! Het horen van die stem had ook háár leven richting en verdieping gegeven. Nu, na vijftig jaar in de door oorlog zwaar gehavende Amsterdamse binnenstad, voel ik dat de zorg voor de aarde hier op het platteland voor mij andere dimensies geopend heeft van het herder zijn.’ +

Oudezijds 100 is een communautaire gemeenschap in de binnenstad van Amsterdam. Oudezijds 100 biedt concreet hulp door onder meer inloop, maatschappelijke opvang, begeleid wonen en (medisch) maatschappelijk werk. De woongemeenschap functioneert als groot gezin en oefenschool die de hulpverlening ondersteunt.

www.oudezijds100.nl

In september 1996 overleed in het ziekenhuis in Hilversum onverwacht de rooms-katholieke priester Henri Nouwen.

Hij was op doorreis naar Sint Petersburg in Rusland waar hij in de Hermitage opnieuw oog in oog wilde staan met Rembrandts 'De terugkeer van de verloren zoon'. Hij had daar eerder gestaan, overweldigd door dit schilderij, en schreef erover in *Eindelijk thuis*, een verslag van zijn geestelijke zoektocht naar God.

Nouwen had theologie en psychologie gestudeerd, was onder meer hoogleraar pastoraaltheologie aan de universiteiten van Yale en Harvard in de VS, en een gevierd auteur op spiritueel gebied. Hij werd voortdurend uitgenodigd voor spreekbeurten en conferenties, vloog van hot naar her en werd steeds onrustiger – totdat hij in 1986 'eindelijk thuis' kwam in de Arche-gemeenschap Daybreak in Toronto. Vlak na zijn eerste ontmoeting met Rembrandt in de Hermitage arriveerde hij hier, zijn roeping volgend. Weg van het wetenschappelijk walhalla waar hij zich nooit thuis had

gevoeld, ging hij als pastor aan de slag in deze leefgemeenschap van mensen met een verstandelijke beperking. Onzeker, 'want ik wist in de verste verte niet hoe je moet communiceren met mannen en vrouwen die nauwelijks kunnen praten', schreef hij in *Eindelijk thuis*.

Ruim een jaar later belandde hij in een crisis.

De aanleiding was een verbroken vriendschap. Hij kwam in een diep dal van eenzaamheid en angst terecht. Ook zijn vertrouwen in God raakte hij kwijt: 'Ik was omgeven door duisternis'. In de periode die volgde, hield hij een dagboek bij. Het werd een tijd van loutering. Vrienden drongen er later bij hem op aan dit te publiceren: 'Velen hebben er iets aan.' Zo ontstond *Binnen geroepen*, waarvan ik uit het hoofdstukje *Blijf kiezen voor God** enkele citaten weergeef.

Je staat steeds voor keuzes: kies je voor God of voor je eigen onzekere ik. Je moet kiezen voor het onvoorwaardelijke vertrouwen op Gods nabijheid. God zal geven wat je 't hardst nodig hebt. Het weg-met-mij-gevoel zal zeggen: "t Lukt niet. Ik heb nog steeds diezelfde diepe angst van een half jaar geleden. Misschien val ik terug in oude depressieve reactiepatronen. Ik ben niet echt veranderd.' Je kunt moeilijk je oren dichtstoppen voor die geluiden. Toch weet je dat ze niet van God komen. God zegt tegen je: 'Ik houd van je, ik ben bij je, ik verlang dat je dichterbij me komt en dat je vreugde en vrede ervaart in mijn nabijheid. Ik wil je een nieuw hart en een nieuwe geest geven. Ik wil dat je spreekt met mijn mond, kijkt met mijn ogen, luistert met mijn oren, voelt met mijn handen. Al het mijne is het jouwe. Vertrouw op me, laat mij je God zijn.'

Dat is de stem waarnaar je moet luisteren. Je kunt jezelf naar een depressie toe piekeren. Maar altijd heb je ook een andere keus, namelijk om te handelen in de naam van God en je op die manier te begeven naar het Licht, de Waarheid en het Leven. +

* H. Nouwen, *Binnen geroepen*, blz. 127-129